

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τῶν προσωπικῶν Ἀρετῶν.

Προσωπικαὶ ἀρεταὶ λέγονται, ὅσαι ἀποβλέπουσι τὴν ἀτομικὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς διαφορὰν τῶν κοινωρικῶν λεγομένων, ὧν ἡ ὠφέλεια δὲν περιορίζεται εἰς τὸν πράττοντα, ἀλλ' ἀποβλέπει κυρίως τοῦς ἄλλους.

Εὐσέβεια.

Πρώτη κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν ἐκ τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ εἰς Θεὸν εὐσέβεια· διότι πᾶσαι αἱ ἄλλαι μένουσιν ἀσθενεῖς, ἂν δὲν ἔχωσι πρῶτιστόν τι ἀντικείμενον, εἰς ὃ ἀναφέρονται καὶ ἐπιστηρίζονται. Τὸ πρῶτιστον τοῦτο ἀντικείμενον εἶναι ὁ Θεὸς, καὶ παρὰ τὸν Θεὸν ἄλλο δὲν δύναται νὰ ᾔῃ· διότι ποῖημα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλο ποῖημα ὡς τέλος ἔσχατον τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντα ἐξίσου πρέπει νὰ ἀναφέρονται καὶ νὰ ἀποτελεωθῶσιν εἰς ἄλλο ὃν ἀνώτατον πάντων. Ἀναγκαίως λοιπὸν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τι ὃν ἰσχυρότερον καὶ τελειότερον παρὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ παρὰ πᾶν ἄλλο ὃν, ἐπιβλέπον πάσης τᾶς πράξεως αὐτοῦ, καὶ δυνάμενον νὰ ἀνταμείβῃ αὐτὸν διὰ τὰς καλὰς, καὶ νὰ τιμωρῇ διὰ τὰς κακὰς· ὥστε τὸ ὃν τοῦτο δὲν δύναται νὰ ᾔῃ ἄλλο παρὰ τὸν Θεόν, οὗ τὴν ὑπαρξίν ἀπεδείξαμεν ἀνωτέρω. Εὐσέβεια δὲ εἰς Θεὸν εἶναι νὰ πιστεύωμεν εἰς αὐτὸν, νὰ σεβώμεθα αὐτὸν, νὰ λατρεύωμεν καὶ νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς αὐτόν.

Ἡ ἀρετὴ αὕτη εἶναι προσωπικὴ, διότι μόνος ὁ ἐργαζόμενος ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς αὐτῆς, ἥγουν, τὴν ἀμοιβήν, ἣν ὁ Θεὸς φυλάττει εἰς τοὺς πιστεύοντας καὶ ὑποτασσομένους εἰς αὐτόν. Ἄν ἡ εὐσέβεια ἔχῃ τινὰ δύναμιν ἐπὶ τοῦς ἄλλους, τοῦτο γίνεται κατὰ παράδειγμα, κυρίως ὅμως ἀποβλέπει αὐτὸν τὸν εὐσεβεῖ· διότι δὲν ἐργάζεται αὐτὴν διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δι' ἑαυτόν· καὶ ἂν ἄλλοι δὲν ὑπῆρχον, αὐτὸς ἐξίσου ὥφειλε νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ εὐσεβῇ εἰς τὸν Θεόν. Εἵπομεν ὅτι ἡ εὐσέβεια εἶναι ἡ πρώτη τῶν ἀρετῶν· διότι συνδέει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν, καὶ δύναται νὰ κρατῇ αὐτὸν σταθερὸν εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, δεικνύουσα, ὅτι ἔχει κριτὴν καρδιογνώστην, κύριον ὑπέρτατον, καὶ βραβευτὴν δίκαιον καὶ παντοδύναμον. Ἄς μὴ εἴπῃ τις, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν αὐτὴν δι' ἑαυτήν, μόνον διότι εὐρίσκει αὐτὴν ἀξίεραστον, ὠφέλιμον καὶ σύμφωνον μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον. Χωρὶς τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας αἱ ποιότητες αὗται τῆς ἀρετῆς δὲν ἔχουσι πάντοτε καὶ εἰς πάντα θεαίαν ὑποχρεωτικὴν δύναμιν· ὅθεν καὶ οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι, οἵτινες ἐβάθυναν καὶ ἠρεσύνησαν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, συμφώνως ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ εἰς Θεὸν πί-